

Голові спеціалізованої вченої ради
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
доктору філологічних наук, професору
Крисановій Тетяні Анатоліївні

Рецензія

Семенюк Тетяни Петрівни,
кандидата філологічних наук, доцента,
доцента кафедри німецької філології факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
на дисертацію

Фурман Оксани Миколаївни

**«Мультимодальні засоби актуалізації превентива в текстах малої
форми (на матеріалі англомовних ресурсів на тематику COVID-19)»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
035 Філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки.

Актуальність дисертаційного дослідження. Рецензована робота Фурман Оксани Миколаївни, присвячена вербальним та невербальним засобам актуалізації превентива в текстах малої форми на тематику COVID–19 з урахуванням структурно-функційних та комунікативно-прагматичних параметрів в площині кінесики, такесики й проксемики, є актуальним науковим дослідженням у сфері мультимодальної лінгвістики. Мультимодальність, а саме, співіснування семіотичних ресурсів вербальної, невербальної та паравербальної природи в одному текстовому просторі, є характерною ознакою сучасної писемної комунікації, що передбачає вивчення будь-якого комунікативного простору на основі парадигм мультимодальної лінгвістики, беручи до уваги як знаки вербальної семіотичної системи, так і невербальної, які, корелюючи один з одним, здійснюють комплексний прагматичний вплив на адресата.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їхньої достовірності та новизни. Новизна наукової дисертації Фурман Оксани

Миколаївни полягає в комплексному аналізі мультимодальних засобів превентива в англомовних масмедійних текстах малої форми на тематику COVID-19 з урахуванням сучасних лінгвістичних парадигм.

У науковому дослідженні виокремлено низку диференційних ознак текстів малої форми медичної тематики (компактність, графічно гетерогенний лаконізм (мінімалізм), варіативність тощо); ідентифіковано типи текстів з урахуванням превалюючого складника (гетерографічні, піктографічні, вербально-залежні, ілюстративні, графічно-схематичні) та локації інформації (тексти з вертикально-лінійною, горизонтально-лінійною, круговою, змішаною та атиповою локацією на сторінці); окреслено специфіку піктограм як провідних комунікативних сегментів, які відіграють роль міжнародної «метамови» та слугують для передачі значного обсягу інформації за допомогою невеликої кількості знаків. Дисертантка виокремлює три групи піктограм, які експлікують превентив: піктограми, що репрезентують індивідів, предмети чи об'єкти; поведінкові дії; симптоми коронавірусу.

Новаторським також вважаємо дослідження текстів малої форми на тематику COVID – 19 у різних площинах: кінесичній (виокремлено графічні прототипи жестів, міміки, поз, серед них графічні кінеми, що експлікують симптоматику COVID – 19 та піктограми, які проєктують превентивні правила поведінки), такесичній (виявлено візуальні маркери, які експлікують превентив традиційних вітань, уникнення фізичних контактів задля запобігання інфікуванню) та проксемічній (виокремлено графічні репрезентанти дистантних позицій та систематизовано види взаємодії між вербальними та невербальними одиницями, а саме, превалювання; симбіотичне поєднання; повне чи часткове дублювання; підсилення змісту семантики іншого компонента; контрастування).

Достовірність результатів дослідження забезпечується

1) обґрунтованим вибором теоретико-методологічної основи, яка базується на парадигмах мультимодальної лінгвістики, включаючи структурно-семантичні, комунікативно-прагматичні та функційні підходи дослідження мультимодальних засобів актуалізації семантики та прагматики превентива в

англомовних текстах малої форми на тематику COVID–19; 2) грамотним та послідовним застосуванням як загальнонаукових, так і конкретнонаукових методів; 3) достатнім обсягом емпіричного матеріалу – 500 текстів малої форми на тематику COVID–19 за 2020–2023 роки.

З огляду на чітке формулювання мети та завдань дослідження, обґрунтований вибір методів аналізу та достатній обсяг емпіричного матеріалу, можна відзначити, що завдання дисертаційної роботи, яке полягає у ідентифікації мультимодальних засобів актуалізації превентива в англомовних масмедійних медичних текстах малої форми та виявленні кореляції вербальних та невербальних складників крізь призму структурно-семантичних, комунікативно-прагматичних та функційних параметрів, виконано в повному обсязі.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки результати дисертації сприяють стандартизації досліджуваних понять та диференційних ознак текстів малої форми, а також сприяють розширенню існуючих парадигм у сфері невербаліки та мультимодальності. Одержані результати дослідження слугують внеском у мультимодальну лінгвістику та прагмалінгвістику.

Дисертаційна робота Фурман Оксани Миколаївни має, беззаперечно, й практичну цінність, оскільки надає спеціалізований матеріал для подальших досліджень мультимодальності та може бути використаним під час дослідження усного та писемного мовлення. Результати дослідження знаходитимуть втілення у викладанні таких курсів у сфері германістики: комунікативної лінгвістики, прагмалінгвістики, мультимодальної лінгвістики, графічної лінгвістики, соціолінгвістики, теорії мовної комунікації, а також у процесі підготовки словників, довідників та граматик, присвячених знакам та знаковим системам.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення обсягу.

Дисертаційна праця Фурман Оксани Миколаївни є логічно-структурованим, завершеним, самостійним дослідженням, яке відповідає усім

вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дисертація складається із вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаної літератури (389 позицій), списку джерел ілюстративного матеріалу (234 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 283 сторінки, основний текст дисертації – 170 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи, доведено наукову новизну дослідження, розкрито практичну цінність, вказано апробацію здобутих результатів, зазначено кількість публікацій за темою дисертації, визначено її структуру і коротко схарактеризовано зміст кожного з розділів.

У першому розділі «Теоретичні передумови дослідження превентива в англомовних текстах малої форми на тематику COVID–19» окреслено диференційні ознаки текстів малої форми та тематику COVID–19, обґрунтовано поняття мультимодальності як характерної ознаки досліджуваних текстів, визначено способи актуалізації превентива в аналізованих текстах, а також описано методологію дослідження.

У другому розділі «Структурні, семантичні та функційні особливості актуалізації превентива в англомовних текстах малої форми на тематику COVID–19» проаналізовано структуру досліджуваних текстів; окреслено спектр засобів репрезентації превентива у мультимодальних текстах; визначено їх семантичне й функційне навантаження.

У третьому розділі «Невербальні засоби актуалізації превентива в англомовних текстах малої форми на тематику COVID–19» висвітлено графічні кінесичні, такесичні та проксемічні засоби актуалізації превентива у досліджуваних текстах; досліджено види взаємодії між вербальними та невербальними семіотичними ресурсами у площині проксеміки.

У висновках презентовано основні теоретичні та практичні результати дослідження, сформульовано перспективи подальших наукових пошуків.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Результати роботи

представлено авторкою на вітчизняних та закордонних конференціях; обговорено на засіданнях кафедри прикладної лінгвістики та на засіданнях вченої ради факультету іноземної філології ВНУ імені Лесі Українки (Луцьк, 2020–2023). Основні положення та результати дослідження викладено у 14 одноосібних публікаціях, серед яких 3 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному спеціалізованому виданні, 10 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Віддаючи належне науковій праці Фурман Оксани Миколаївни та оцінюючи її позитивно, вважаю за необхідне вказати на певні дискусійні моменти, що вимагають деталізації:

1. Окреслюючи теоретичне значення дисертаційної праці, дисертантка наголошує на вагомому внескові одержаних результатів дослідження у «візуальну лінгвістику (лінгвістику семіотично ускладненого тексту)», та «мультимодальну лінгвістику» (с.12). Хотілося б зрозуміти, чи авторка наукової праці розмежовує поняття «візуальна лінгвістика (лінгвістика семіотично ускладненого тексту)» та «мультимодальна лінгвістика»? Якщо так, то постають питання: 1) «Чим відрізняється семіотично ускладнений текст від мультимодального?»; 2) «Як Ви трактуєте поняття «візуальна лінгвістика»?».

2. У третьому розділі дисертантка виокремлює способи конструювання мультимодальних текстів та, як результат, виділяє сім типових конвергентних моделей, одна з яких «поєднання вербальних та невербальних складників, останній з яких превалює» (с. 132, с.170). Певне, авторка хотіла наголосити на превалюванні не невербального складника, а вербального, оскільки у тексті роботи, де аналізуються такого виду тексти, йдеться про превалювання саме вербального складника (с.157), що підтверджується і прикладами, і цитатою з роботи: «до цієї групи мультимодальних текстів віднесемо ті, у яких превалює вербальний компонент, а використані продуцентами іконічні складники лише доповнюють вербальний модус» (с.157) та суперечить виокремленій конвергентній моделі.

3. У висновках до третього розділу зазначено, що «на вербальному рівні

важливими засобами вираження інформації та фокусування уваги на найважливіших її частинах слугують шрифт і колір». Вважаю за доцільне виокремлювати у писемній комунікації тріаду вербальні-невербальні-паравербальні засоби, відносячи шрифт та колір до паравербальних семіотичних ресурсів (паравербального рівня), які існують на тлі вербальних з метою привернення чи акцентування уваги на певній вербально кодованій інформації.

Загалом вважаю, що висловлені вище коментарі та зауваження не стосуються змісту основних положень дослідження, не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів та сформульованих теоретичних висновків і, звісно ж, не впливають на позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи Фурман Оксани Миколаївни.

Висновок про дисертаційну працю. Вважаю, що дисертація здобувачки наукового ступеня доктора філософії Фурман Оксани Миколаївни на тему «**Мультимодальні засоби актуалізації превентива в текстах малої форми (на матеріалі англomовних ресурсів на тематику COVID-19)**» є завершеною науковою працею, виконаною на високому науковому рівні, яка не порушує принципів академічної доброчесності та відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені у п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разовою спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Здобувачка **Фурман Оксана Миколаївна** заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії у галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри німецької філології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
М.П.

Тетяна СЕМЕНЮК

Тетяна Семениук Л.С.